

Lovisas vision blev verklighet

Den 8 december 1895 bildades Upplands Väsby Missionsförsamling. Men läsarna hade funnits tidigare i Väsby (Hammarby och Ed). Den första "läsarn" i Väsby var Lovisa Mattsson, "Sy-Lova" som hon allmänt kallades. När hon var ute och gick hände det att någon vuxen kunde säga till barnen när Lovisa kom gående:

– Titta på vägen barn, där går en läsare. Men det var inte bara barnen som sprang till fönstren och kikade ut, det gjorde även de vuxna.

Vid den här tiden fanns inte Upplands Väsby som kommun, järnvägsstationen hette Väsby. Det som idag är kommunen var då tre socknar, Ed, Fresta och Hammarby och där bodde 2000 invånare. Det var ren landsbygd, som dominerades av två slott och några större gårdar. Efter huvudvägen mellan Uppsala och Stockholm, som följde den nordsydliga åsen, fanns det inom socknarna på en sträcka av åtta kilometer fyra krogar.

Lovisa Mattsson (1841–1919) som kände kallelsen att arbeta för en missionsförening i Väsby.

FOTO: HUGO THALIN

Markbrytare

Precis som på många andra platser där det bildats frikyrkoförsamlingar har det funnits kvinnor och män som gått före och brutit mark. Personer som offrat tid och pengar för det som blivit det viktigaste i livet för dem. I Upplands Väsby var en av dem Lovisa Mattsson. Hon föddes 1841 i Hånsta, Vallentuna och hon flyttade med sin mor till Väsby i början av 1860-talet. Hon kom till tro vid 20 års ålder och själva avgörelsen skedde i en rum med Mästaren.

Efter den upplevelsen försökte hon att få kontakt med komministern i Adolf Fredriks kyrka för att tala om för honom att han hade varit av betydelse för hennes omvändelse. Hon hade tagit reda på adressen och med bultande hjärta hade hon två gånger stått utanför hans port men inte träffat honom. Tredje gången klev hon bara på och då träffade hon prästen, som blev överraskad över att hon kommit. Han tog emot henne vänligt och lyssnade en stund på berättelsen, sedan klappade han henne på huvudet och sade:

– Gud välsigne dig barn. Sedan var audiensen slut.

Lovisa Mattsson blev en kort tid efter detta, lite underliga besök hos prästen, medlem i en baptistförsamling i Stockholm.

Hon försökte få baptistförsamlingen intresserad av att bygga ett missionshus i Väsby och starta verksamhet där. Församlingens beslut blev att hon uppmanades påbörja en insamling till bygget. Genom sitt yrke som sömmerska kom "Sy-Lova" i kontakt med praktiskt taget alla som bodde i socknen. De hon inte träffade spontant sökte hon upp och så inbjöd hon till de första läsarmötena som hölls i hemmen i form av bönemöten. I dessa möten kom man överens om att offra fem kronor om året till ett missionshus. De började snart också att samlas till offentliga möten och till dem kallades predikanter från Stockholm. Under den här tiden började Lovisa kallas "Bön-Lovisa" istället för "Sy-Lova", det var hon som såg till att det inbjöds till möten.

Nattvarden splittrar och utesluter

När läsarna i Väsby skulle fira Nattvard åkte de från början till Stockholm. I längden blev det dyrt och eftersom fler och fler kom med i gemenskapen blev det också många som skulle resa.

Då beslutade sig Lovisa Mattsson för att inbjuda till nattvardsgång i Väsby. Den som skulle leda och tjäna vid nattvardsfirandet var en broder, som talade om att inga andra än baptister skulle få delta.

Nu blev det oro bland läsarna och Lovisa blev anmäld till församlingens ledningen i Stockholm och blev uppmanad att göra avbön. Hon hade en övertygelse som hon stod fast vid "att ett liv i tro på Guds son var nog för

att få tillträde till nattvardsbordet". Följden blev att de som stod för den uppfattningen uteslöts från baptistförsamlingen i Stockholm. Stockholmsförsamlingen bemyndigade även ett par personer att hämta missionshuskassan på 800 kronor, som samlats in.

Dessa händelser bidrog till att läsarna för en tid tappade inspirationen och verksamheten låg nästan helt nere.

Lovisa Mattsson var den drivande kraften bakom all verksamhet. Hon var inte offentlig och hon satt aldrig på en bänk i möteslokalerna utan hon satt för sig själv, lite vid sidan om, på en stol. Men det var ändå hon som var ledaren och hon såg till att få sina åsikter och synpunkter framförda. När hon ville ha något sagt på ett församlingsmöte ryckte hon någon man i rockarmen och sade till honom: "Säg det här." I de flesta fall gjorde de som hon ville, men en avgörande avvikelse var inbjudan till Nattvardsfirandet.

Sömmerskan Lovisa hade ofta ärenden till Stockholm. När hon hade gjort sina affärer sökte hon upp kristna vänner, som hon hade i stan. En av dem var Elsa Borg, som hade ett bibelkvinnohem i Vita Bergen på söder.

Redan ett par decennier innan missionshuset byggdes inbjöd Lovisa Mattsson barn till söndagsskola. Bilden är, enligt uppgift, tagen 1911. Lovisa till vänster med svarta hatten.

Det var säkert Elsa Borg som inspirerade Lovisa till att starta söndagsskola i Väsby i början av 1860-talet. Söndagsskolan samlades klockan 11.00 på söndagarna. Tidpunkten bidrog till att det dröjde inte länge förrän en präst kom och sade till Lovisa att hon inte fick ha söndagsskola, för hon drog barnen från kyrkan. Men hon gav prästen följande svar. "Jag skall ha söndagsskola så att barnen går i kyrkan först och sedan i söndagsskolan." Det hade prästen inget att invända mot, så Lovisa fick fortsätta sin söndagsskola, som växte och samlade skaror utav barn i många år långt efter Lovisas död. Hon avled den 7 juli 1919.

Immanuelskyrkan i Stockholm var under en tid en fast punkt för Lovisa, även om hon inte var medlem i församlingen. Där kom hon i kontakt med Frans August Björk som först var inkasserare på Gasverket och senare möbelhandlare. På sin fritid var han predikant.

Lovisa inbjöd F A Björk att predika i Väsby, första mötet han medverkade i hölls i köket på Stora Vilunda, som då ägdes av fröknarna Karlbäck, det var i slutet på 1880-talet. F A Björk blev sedan den predikant som regelbundet återkom till Väsby och han blev den förste som kallades till församlingen som predikant och föreståndare.

Han fullgjorde sin missionsgärning utan att ta betalt vare sig för medverkan eller resor. Arton julaftnar reste han med nattåget från Stockholm för att predika i Julottan i Väsby. Björks insats gjorde att det blev en regelbunden gudstjänstverksamhet klockan 17.00 på söndagarna.

F A Björk hade också stor betydelse för att det bildades en församling i Upplands Väsby och att den anslöts till Svenska Missionsförbundet.

Under den första tidens möten medverkade talare från Baptistsamfundet, Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, Metodistkyrkan och Svenska Missionsförbundet.

Drömmen som blev en församling

Eftersom inte alla läsare som bodde i Väsby delade Lovisa Mattssons uppfattning i nattvardsfrågan blev inte alla uteslutna från församlingen i Stockholm. Detta bidrog till att klimatet mellan läsarna i Väsby inte var det bästa. Det förhållandet och den negativa inställning till en ordnad församling som Lovisa nu fått bidrog till att det inte fanns någon som arbetade för att bilda en frikyrkoförsamling i Väsby.

Efter en tid hade Lovisa Mattsson en dröm. Det var en röst, som i drömmen sade till henne, att nu var dags att börja samla pengar till ett missionshusbygge. Hon vaknade med den uppmaningen och hon beslutade sig för att med Guds hjälp "börja arbetet på nytt".

Det första hon gjorde var att gå till Stora Vilunda gård som ägdes av borgmästare Ulric och berättade för borgmästarinnan om sin dröm. Hon

gav Lovisa 10 kronor som en grundplåt till ett missonshusbygge.

Borgmästarinnan blev mycket intresserad av läsarnas verksamhet och fortsatte att stödja den.

Nu bildades också en syförening och inkomsterna vid försäljningarna gick till byggnadskassan.

Men församlingsbildandet fick vänta, förutom tvisten mellan läsarna så var det så att ett flertal samfund fanns representerade i den lilla gruppen läsare som höll samman, så de ville avvakta och se hur en lokal församling skulle kunna ordnas. Vid den här tiden bestod verksamheten av stugmöten under den tid på året då det inte gick att vara ute och under den varma tiden hölls mötena i någon hage.

Det skulle ändå visa sig att drömmen och nystarten av verksamheten skulle leda till församlingsbildande.

Händelser vid mötesplatser

Efter sin dröm hyrde Lovisa en stuga vid Johannisdal som det också gick att ha möten i. Hyran för stugan betalade hon med egna medel som hon fick ihop genom det hon sydde.

Borgmästarinnan Ulric ordnade så att det kunde hållas möten i parken vid Stora Vilunda, som var en centralt belägen plats. Omkring mötesverksamheten i Vilunda hände en del som fick konsekvenser för både läsarna och borgmästaren.

Vid ett tillfälle hade borgmästarinnan lovat missionsvännerna (det var första gången som begreppet missionsvännar användes som benämning på läsarna i Väsby) att ha möte i parken. Borgmästaren skulle vara bortrest. När allt var klart för mötet inträffade ett sjukdomsfall i borgmästarens familj, som gjorde att han måste stanna hemma och då fick inget möte hållas i parken.

En utav de praktiskt ansvariga för mötet var smeden C J Sandberg. Han skulle åka till Stockholm på lördagsmorgonen för att köpa järn. Vid stationen fick han reda på att de inte skulle få ha mötet i parken.

Klockan 21.00 på kvällen kom han tillbaka. Han gick direkt till Vilunda och frågade vad saken gällde. När han fick klart för sig att mötet måste flyttas, lånade han en häst och kärra och körde tillbaka porslin, matvaror, bockar och bräder att sitta på till stugan i Johannisdal. När han var färdig hade klockan passerat 24.00, och då gick han till Torsåker där han bodde.

På söndagsmorgon gick han tillbaka och ställde i ordning för mötet och klockan 09.00 stod han vid stationen och mötte talarna. En av dem var Carl Andersson i Vaxholm. Kollekten till byggnadskassan vid mötet blev 80 kronor.

Lugn i stormen

Ett mötesintermezzo fast av annat slag från Ulrics tid på Stora Vilunda började med att borgmästaren även denna gång skulle vara borta men kom hem utan förvarning. Men nu behövde inte mötet flyttas. Borgmästarinnan som ville stödja missionsvännerna, och som troligen bekände sig som kristen ordnade så att mötet fick hållas. Men beslutet var villkorat, det fick inte förekomma någon sång. Borgmästaren var ingen direkt motståndare till kristendomen, men han var högkyrklig och var oförstående för de nya rörelserna.

Under natten till söndagen blåste det upp till en häftig storm som fortsatte fram på förmiddagen. Stormen åstadkom stor förstörelse i Ulrics fruktträdgård. Nu var Ulrics Gudsbild sådan att han såg detta som ett straff från Gud. För att lätta sitt samvete skickade han bud till mötet att de fick sjunga, för i den stormen skulle det ändå inte höras fram till gården. Mötet fortsatte med sång och bön och vid eftermiddagsmötets början bröt solen fram och förhöjde den redan goda stämningen.

Under åren 1886-1889 blev Strömsberg, strax intill Hammarby apotek en mötesplats. Smeden C J Sandberg hade flyttat från Torsåker och startat egen firma i en av de fyra krogarna sedan rättigheterna att servera öl och brännvin hade dragits in. Där fanns det också plats för mötesverksamhet.

1891 hyrde missionsvännerna en sal av patron Karl Åström vid Lilla Vilunda för mötesverksamhet. Missionsförsäljningar och söndagsskola hölls vid den här tiden i Tetorpet, dit Lovisa Mattson hade flyttat 1889.

Smeden C J Sandberg hade bara några år tidigare hört till dem som i bland försökte skämta, och som han själv uttryckte det, "nojsa" med läsarna. En gång när en av Evangeliska Fosterlandsstiftelsens kolportörer predikade i Lovisas stuga i Johannisdal bestämde han sig för att gå dit och "nojsa" med läsarna, för han tyckte det var roligt.

När han kom dit stannande han utanför stugan för att lyssna sig till vad de hade för sig där inne. Då hörde han att det var ett innerligt bönemöte. När bönemötet var slut, sjöng de en sång och under den kunde det vara lämpligt för Sandberg att gå in. Men han kunde inte röra vare sig den ena eller den andra foten. Han var som fastnitad vid stugknuten och där fick han stå.

Kolportören började att predika och Sandberg hörde varje ord där han stod. Och så tyckte han att han hörde en röst som sade: "Du skall lämna dig åt Gud." Han blev rädd, det var inte för att höra det som han hade gått dit. Men den kvällen överlämnade smeden Sandberg sitt liv åt Gud. En avgörelse som kom att betyda mycket för både mötesverksamheten och församlingsbildandet.

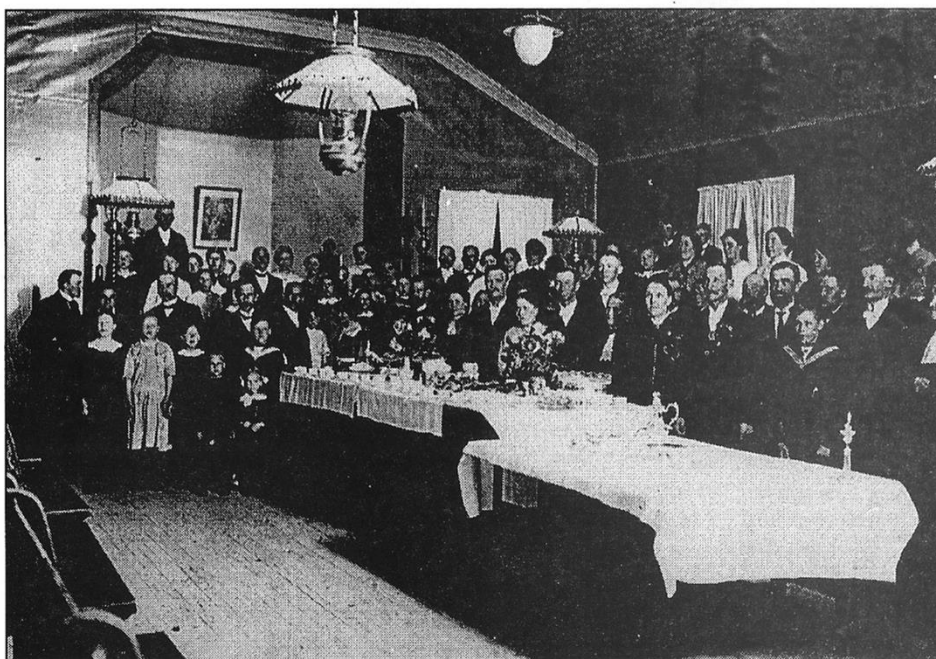
Wäsby Missionsförening bildas

1891 flyttade det in en trädgårdsmästare, E W Brusell från Norge på Stora Vilunda. I Norge hade han varit kolportör för "Den norske Stadsmission". Han var mycket intresserad av att bilda en missionsförening i Wäsby. Men det fanns hinder på vägen.

Ett av dem var att de flesta var, eller hade varit baptister. Ett annat var det mindre lyckade samarbetet med en baptistförsamling i Stockholm. Det senare bidrog till att Lovisa Mattson i det längsta var motståndare till någon form av organiserad verksamhet. Hon hade en mycket skeptisk inställning till styrelser och beslutande organ, hon framhävde ofta att "själv är bästa dräng".

En tredje anledning var som tidigare nämnts, att läsarna redan tillhörde flera olika samfund och hade svårt att bestämma sig för enligt vilken ordning församlingen skulle bildas.

Efter mycket diskuterande hade man enats om att kalla till ett sammanträde den 8 december 1895 hos Lovisa Mattsson i Tetorpet för att bilda "Wäsby Missionsförening", som var det första namnet på församlingen.

Dukat till fest i missionshuset på Väsbyvägen i början på 1900-talet.

Närvarande vid mötet var Albertina och C J Sandberg, Lovisa och I:W Brusell, Anna och C A Larsson, Emma och C G Persson samt fröknarna Julia Åmark, Anna Nilsson, Lovisa Mattsson och sköterskan Maria Eriksson. Dessutom var några medlemmar från Lutherska missionsföreningen och F A Björk, Nils Sjunnesson och Gustav Johansson från Immanuelskyrkan i Stockholm närvarande.

Till ordförande utsågs C J Sandberg och när han frågade om de närvarande var eniga i beslutet om att bilda Väsby missionsförening svarade alla ja. Därmed var den församling som idag, 100 år senare heter Upplands Väsby missionsförsamling, bildad.

Vid denna sammankomst överlämnades 1800 kronor, som fanns insatta på bank i Lovisa Mattssons namn till den nybildade föreningen, för att användas till missionshusbygget, som invigdes 1897.

År 1900 anslöt sig församlingen till Svenska Missionsförbundet.

GÖRAN NEIDER PER-OLOF ÖHRN

Källor

1. W Brusell. Andlig väckelse och brytningstider inom Uppland - Den fria andliga verksamhetens början i Upplands Väsby. Artikelserie i tidningen Budskapet våren 1926.

2. W Brusell. Upplands Väsby Missionsförsamling 50 år. 1945

3. Elisabeth Hedman f. Brusell. Några minnen nedtecknade till Väsby Missionsförsamlings 70-års jubileum. 1965